

Coler, -a, adj. com en *herba-colera*, *card-coler*, *olla colera*, veg. *quall* (supra). *Colet* 'llet presa i agrosa, que els corders i cabrits treuen de l'estómac' (localitzat a Borén, Vall d'Àneu, per Griera, *BDC* xvi, 16).

Esquallar [*des-*, en Escrig en el sentit de «descuajar o liquidar», i com a refl. «desmayarse o perder el ánimo»; *esquallar* en aquest darrer sentit continua a València (exs. del castellonenc Pascual Tirado i X. Casp en *AlcM*); GaGirona el va emprar també en *Seidia*: «Los sarraïns, que'l pànic *escualla* i atropella / --- Alçant lo cap s'aturen» (v. 62); la variant *esguallar* en v. 244; J. Giner i Marc reporta *esquallat* 'desmaiàt de por']¹³

Duplicat culte de *quallar* és *coagular* [Belv. 1803, Lab. 1839], pres del ll. *coagulare* id.; *coàgul* [Belv.], ¹⁵ *coagulable*; *coagulació* [Belv.], *coagulador*, *coagulatiu*.

CPT.: *Quallallet* 'herba-col': Cavanilles (II, § 326) el dóna com a nom propi del País Val., distingint tres variants: *quallallet menut*, ~ *de parets*, ~ *erisat*, identificant-les com a diferents espècies de *Galium*; cf. cast. ²⁰ *cuajaleche* id. *Herba-col*, *herba-colera*, veg. supra en el cos de l'article.

¹ Es tracta d'un ms. de la Biblioteca Universitària de València. — ² *D*Ag. posa la indicació bibliogràfica com «Bruniquer, 60», que no sembla ser les conegudes *Rúbriques*; deu tractar-se del dietari del municipi de Barcelona de 1607-37. — ³ Es dóna també en el castellà de la zona Ènguera-Canal de Navarrés: «s'ha *cuajáu* l'oliva» es diu quan cau la flor i resta el fruit per a desenvolupar (Èng., Anna), «si la flor de la fruita se *cuaja* hace fruta, si no no hay fruta» (Chella); sentit altrament conegut també en castellà: *DECH* II, 257a43 cita de Cuervo l'ac. de «formarse las flores y sazonzarse los frutos». — ⁴ A Ènguera tinc anotat: «Ese médico ya s'ha *cuajáu*» (1962), és a dir, ja s'ha format bé en la seva professió. — ⁵ La forma *flor a caular* «sommities florales du chardon ou artichaut sauvage, employées pour cailler le lait», ja en doc. de fi S. xiv o començ de S. xv en el llibre de Sabarthès, p. 220; Sauvages, *Dict. lang. duu cãoula* «figer, caillers», *cãoulado* «du caillé»; Gary dóna del Depart. de Tarn *caoulado* «caillé» i Doujat-Visner *lé caoulat del boulboun* «la gèlée du bouillon», *caoulad*, -ado «ce qui est pris comme le caillé». — ⁶ Malgrat l'ex. de *leyt* en el passatge citat, el text dels *Sermons* sembla representar la *l* regularment amb el dígraf *ll* sigui en posició final sigui medial. — ⁷ Cf. *callastrot* 'fadri, jovenet', usual a la Ribera de Flamicell (Violant i Simorra, *B DLC* xvii, 90), evidentment s'ha format de *callastre* (= *call* amb contaminació de *colastre*, variant de *calostre* 'primera llet de les parteres'); de fet, *colistrar-se* 'pendre's, coagular-se la llet' es dóna a Vall Ferrera i Vall d'Aran (veg. II, 442a12); notem a més *caulistre* «lait caillé» usual a Aude, prov. *caïastre*, llgd. i bearn. *calbastre* «caillot» (*FEW* II, 819b); oc. *caïastre* «jeune porc» (Sainéan, *BbZRPh.* x, 88), i notem també el val. *quallat* dit de 'jove ja format' (supra); interessa també el port. *calbastrós* «mulher alta e desageitada no corpo e no traje»⁶⁰

(Leite, *Opúsculos* II, 1, Ponte de Lima, 63). — ⁸ També a la zona d'Ènguera-Canal de Navarrés, ben prop de Xàtiva, és general l'ús de la flor de carxofera per a fer pendre's la llet. — ⁹ JCoromines té registrats a Cardós i Vall Ferrera (1933-34): *la kpl* a Tavascan, *kpl* o *erba kpl* a Tor i Àreu, *erba kpl* a Farrera, Estaon i Esterri; *herba-col* es diu a més a la Noguera (*B DLC* IX, 1913, 313). En aranès es diu *cò* (Kruger, *VKR* VII, 363); Rohlf's, *Gascò*, § 467, p. 152, registra *có* a Arrens (Vall d'Azun), Gedra de Lavedan etc., *cò* a Lescun i Batmala; *cògou* és bearnès (Palay). — ¹⁰ Notem, a més, a la illeta de Cabrera, al sud de Mall., *herba col* com a nom d'una espècie de herba marina, on es fa la llagosta. — ¹¹ És ben possible que l'expressió valenciana *fer-li a un la còl* 'fer-li a un una mala jugada, enganyar-lo', *fer-se a un la còl* 'fastiguejar-se algú per no anar-li bé alguna cosa' (MGadea, s. v. *còl*) tingui a veure amb *col* que estem tractant aquí; fou usat pel mateix MGadea en la seva obra folklòrica: «y pera remajar el clau y acabar de *fer-lo* la *còl* entonen més fort ---» (*T. del Xè* I, 374); un altre ex. en p. 79. — ¹² Notem el *callato*, anotat a l'arag. de Bielsa com «quallada de la llet, abans d'amanir-la»; cf. fr. *caillot* id.; JCoromines té registrat a Bielsa, a més un *callar* «el morcón, la morcilla culera». — ¹³ Cf. cast. *descuajar* fig. «hacer a uno desesperanzar o caer de ánimo» (*D AC Esp.*).

Quamquam o *quanquam*, mot llatí significat 'malgrat, encara que', que va pendre en el llenguatge d'estudiants el sentit de 'període de descans intercalat entre estudi'. L'usa un cop Puig i Ferrater: «Quan el Pare Aleu va batre les mans pel «*quanquam*» — aque-lla mitja horeta d'esplai al pati que era l'oasi de les classes— es produí un remolí de testes encuriosides ---» (*Cercle màgic*, 1929, p. 105). El *D*Ag. inclou un plural *quamquas* citant del gironí Riera i Bertran, *Escenes de ciutat* (1896): «Gran jugador de pilota durant los *quamquas*, vulgo estonas perdudas dels dias de feyna». El mateix diccionari inclou, a més, *quamquam* 'broma', terme d'estudiants. El sentit de 'període de descans' deu tenir com a base 'estona d'enraonar ('esbargir-se)'), essent aquest un record llunyà de l'antic costum universitari de començar les arengues amb *quamquam*; cf. a més *quòniàm*, usat en la locució *tros de quòniàm* (*QUÈ*). Notem que el fr. *quanquan* o *cancan* ha tingut molta tradició, anant per les etapes de «harangue universitaire», «bruit qu'on fait de quelque chose qui n'en vaut pas la peine», d'aquí d'una banda «propos, bavardage malveillant» i d'altra «danse libre, tapageuse, des bals publics». En italià *quamquam* s'ha usat en to de broma o burlesc en les locucions com *fare il quamquam*, *stare sul quamquam* «mettersi in sussiego, darsi arie d'importanza».

QUAN, del llatí QUANDO id. □ 1.ª doc.: orígens de l'idioma (*Hom. d'Org.* etc.).

Ben documentat des d'un principi en les idees bàsiques que expressa com a adverbi interrogatiu [«*Quan*